Додаток до рішення
16 сесії 8 скликання
Баранівської міської ради
від 22.12.2017 р. № 780

Програма
впровадження основ сталого розвитку
в закладах освіти
Баранівської об’єднаної територіальної громади
на 2018-2022 роки

1.	Ініціатор розроблення Програми	Відділ освіти Баранівської міської ради
2.	Розробник Програми	Відділ освіти Баранівської міської ради
3.	Відповідальний виконавець Програми	Відділ освіти Баранівської міської ради.
4.	Учасники Програми	Баранівська міська рада, відділ освіти Баранівської міської ради, заклади дошкільної, повної загальної середньої та позашкільної освіти.
6.	Термін реалізації Програми	2018-2022 роки
7.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми	Кошти освітньої субвенції, бюджет Баранівської об'єднаної територіальної громади, інші позабюджетні кошти, не заборонені законодавством

Актуальність упровадження програми

Поняття сталого розвитку в його сучасному значенні було сформульовано в доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища та розвитку (Комісія Брутланд) у 1987 р. *Сталий розвиток – такий розвиток країн і регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь.*

Освіта є навчальним, базовим елементом трансформації суспільства до сталого розвитку за рахунок забезпечення особистості можливістю втілити свої уявлення про суспільство у життя. Саме така ключова роль освіти зафіксована у головних документах всесвітніх форумів зі сталого розвитку у 1992 та 2002 рр. Так, у главі 36 «Порядку денного на XXI століття» було записано, що «освіта є фундаментом сталого розвитку». Так, освіта вважається інструментом, спрямованим на вирішення таких важливих питань сталого розвитку, як боротьба з бідністю, розвиток сільських регіонів, охорона здоров'я, вирішення екологічних проблем, проблем збалансованого використання відновлюваних та невідновлювальних природних ресурсів, створення гендерно-чутливої системи освіти на всіх рівнях, а також широкого кола питань етичного та правового характеру.

У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН щодо Десятиріччя грамотності та у Плані реалізації цілей цього Десятиріччя було проголошено, що "загальна грамотність, по суті, сама забезпечує можливості для сталого розвитку, миру та демократії". Таким чином, якісна освіта є необхідною (але недостатньою) умовою забезпечення сталого розвитку суспільства. За допомогою освіти можна

прищеплювати цінності, виховувати поведінку та стиль життя, необхідні для забезпечення сталого майбутнього. Ключовим завданням освіти у XXI сторіччі є розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє.

ОСР передбачає перехід до такої економічно та соціально орієнтованої моделі навчання, в основі якої мають бути широкі міждисциплінарні знання, котрі базуються на комплексному підході до розвитку суспільства, економіки та навколишнього природного середовища. В основі ОСР лежать завдання, сформульовані у «Порядку денному на XXI століття»:

- забезпечити просвіту з питань розвитку та збереження навколишнього середовища для громадян усіх вікових категорій:
- включити концепції розвитку та збереження навколишнього середовища в усі навчальні програми з аналізом причин, які викликають головні глобальні загрози. При цьому особливу увагу приділити підготовці майбутніх керівників;
- забезпечити участь учнів у місцевих та регіональних дослідженнях стану довкілля, включаючи питання придатності води для споживання, санітарії, харчових продуктів та екологічних наслідків використання природних ресурсів.

Освіта для сталого розвитку повинна сприяти засвоєнню знань, умінь та переконань, які дають змогу ухвалювати та впроваджувати рішення на місцевому та глобальному рівнях, спрямовані на підвищення якісного рівня життя, що не загрожують можливостям наступних поколінь задовольняти свої потреби.

ІІ. Обґрунтування необхідності прийняття програми

Сьогодні все більше країн приєднується до реалізації концепції сталого розвитку. Згідно з цією концепцією люди повинні дотримуватись законів природи і змінити своє споживацьке ставлення до неї на ставлення, що ґрунтується на визнанні її самоцінності. У нашому суспільстві досі людина розглядає себе у системі «люди – природа» як головну дійову особу, яка може змінити своє оточення як їй заманеться, для власного блага і спрямовує свою діяльність на «підкорення» природи.

У зв’язку з цим постало завдання, пов’язане з необхідністю виховання культури розумного споживання енергії, води, зменшення марних витрат та кількості відходів у середовищі .

Важливою ланкою в галузі освіти є збагачення індивідуального досвіду підростаючого покоління новими життєвими навичками, світоглядом та поведінкою на засадах сталого розвитку. Становлення соціально-розвивального середовища школи на засадах сталого розвитку передбачає активну освітню діяльність адміністраторів школи, вчителів, учнів та їх батьків із запровадження інноваційних технологій навчання, виховання й особистісного зростання. Школа має відігравати

роль центру сталого розвитку своєї громади, стати рушійною силою демократизації та інших прогресивних змін.

Упровадження концепції сталого розвитку в освітні заклади громади сприятиме значимій та вимірюваній економії в споживанні води й електроенергії, зменшенню обсягу твердих побутових відходів, створенню демократичної атмосфери для учнів та педагогічних працівників. Це дозволить залучити всіх учасників навчально - виховного процесу до активної діяльності, спрямованої на сталий розвиток школи та місцевої громади; ефективному формуванню в учнів, учителів і батьків позитивної мотивації до сталого, екологічно дружнього стилю повсякденного життя.

Так, за 11 місяців 2017 року витрати громади на функціонування навчальних закладів становлять:

- на електроенергію 348780 кВт - 855550,61 грн.
- за газ 120905 $м^3$ – 1252830,66 грн.
- за тверде паливо – вугілля: 223,41 т. – 496809,07 грн.
  т/брикет: 59,40 т. – 67678,04 грн.
  дрова: 562,361 $м^3$ – 165594,81 грн.
- за воду – водопостачання: 6025$м^3$ – 8351276 грн.
  водовідведення: 5611 $м^3$ – 97543,52 грн.

  Впровадження програми дасть змого скоротити витрати на 18%.

III. Підстава для прийняття рішення про розробку програми.

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
  Закон України "Про освіту";
- Закони України «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту»
- Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020», затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015;
- Концепція нової української школи;
- Стратегія освіти для сталого розвитку Європейської економічної комісії ООН (2005 р).
- Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна».
- Порядок денний розвитку до 2030 року та 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР).

IV. Мета Програми

Переорієнтація цілей освіти громади на сталий розвиток та створення системи освіти для сталого розвитку, сприяти забезпеченню стійкого розвитку особистості учня, його родини, громади та країни через зміну власної поведінки та способу життя.

V. Завдання Програми

- ознайомлення учасників Програми з теоретичними основами концепції сталого розвитку;
- сприяти засвоєнню знань про сталий розвиток та шляхи його досягнення, усвідомленню необхідності збереження глобальної рівноваги та своєї причетності до проблем навколишнього середовища і долі дюдини, переходу населення громади на сталий стиль життя;
- запровадження в навчальних закладах освітніх програм, спрямованих на сталий розвиток на основі педагогіки емпауермент;
- залучення учасників навчально-виховного процесу до активної діяльності, спрямованої на сталий розвиток власної школи та місцевої громади;
- сформувати моделі поведінки та дій, що відповідають потребам стійкого розвитку;
- створення умов для засвоєння учнями знань про сталий розвиток та шляхи його досягнення для свідомого вибору власного способу життя;
- організація дій учнів і вироблення моделей поведінки, що відповідають потребам стійкого розвитку;
- підтримка та посилення шкільних/класних проектів і конкурсів екологічного напряму;
  формування у школярів ставлення до проблем сталого розвитку як особистісно важливих, пов’язаних з власною системою цінностей, а також бажання діяти у цьому напрямі.

Зміст Програми сприяє розвитку в учнів ключових компетентностей:

- громадянської, зокрема здатності критично мислити, брати участь в обговоренні, аргументувати думку, приймати рішення та виявляти громадянську позицію у ситуаціях, пов’язаних із питаннями сталого розвитку, використовувати моделі поведінки, які задовольняють спільні інтереси особистості та громади;
- соціальної – здатності активно слухати інших, ефективно спілкуватись і співпрацювати у напрямі сталого розвитку, зокрема в парі, малій групі та колективі, у навчальній ситуації та поза школою, відповідати за результати спільної діяльності;
- уміння вчитися – здатності міркувати, порівнювати, узагальнювати, спостерігати, самостійно шукати інформацію з різних джерел, проводити самостійні дослідження щодо використання ресурсів та їх збереження у сім’ї, громаді, місті, селі, регіоні, країні та світі в цілому, набувати індивідуальний досвід самоорганізації, навчальної рефлексії;
- загальнокультурної – здатності застосовувати методи самовиховання, зорієнтовані на систему індивідуальних і загальнолюдських цінностей, для

розроблення і реалізації моделей екологічно доцільної та ресурсозберігаючої поведінки.

VI. Реалізація програми:

№ з/п	Назва напрямку діяльності	Перелік заходів Програми	Термін виконан-ня	Виконавці	Джерела фінансував-ня	Орієнтований обсяг фінансування / грн.				
						2018	2019	2020	2021	2022
I. СОЦІАЛЬНА СФЕРА ТА ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ										
1.	Впровадження курсу з освіти для сталого розвитку відповідно до переліку програм, затверджених МОН	У закладах дошкільної освіти: • для 6-го року життя, "Дошкільнятам - освіта для сталого розвитку", Гавриш Н. В, Пометун О. І., Саприкіна О. В. (лист ІІТЗО від 25.07.2014 №14.1/12-Г-116). • для 4-го року життя, "Маленькі люди великого світу", Пометун О. І, Гавриш Н. В (лист ІІТЗО від 28.12.2015 №2.1/12-Г-156). У закладах повної загальної освіти: *Початкова школа* **1-2 класи:** • Навчальна програма "Уроки стійкого розвитку. Школа друзів планети" (Програми курсів за вибором для ЗНЗ. Варіативна складова типових навчальних планів. 1-4 класи. Книга 4). Пометун О. І, Онопрієнко О. В., Цимбалару А. Д., Андрусенко І. В. (ІІТЗО від 06.03.2014, №14.1/12-Г-341). • "Школа друзів планети. Уроки для сталого розвитку". Методичний посібник для учителів. Пометун О. І, Онопрієнко О. В., Цимбалару А. Д., Андрусенко І. В. (ІІТЗО від 06.03.2014, №14.1/12-Г-341). **3-4 класи:** • Навчальна програма "Уроки для сталого розвитку. Моя щаслива планета" (Програми курсів за вибором для ЗНЗ. Варіативна складова типових навчальних планів. 1-4	2018-2022	Керівники закладів освіти	Освітня субвенція	В межах фонду оплати праці				

		класи. Книга 3). Пометун О. І, Онопрієнко О. В., Цимбалару А. Д. (ІТЗО від 08.05.2014, №14.1/12-Г-674). • Моя щаслива планета. Уроки для сталого розвитку. Методичний посібник для учителів. Пометун О. І, Онопрієнко О. В., Цимбалару А. Д. (ІТЗО від 08.05.2014, №14.1/12-Г-674). *Основна школа* **5-7 класи:** • "Уроки для сталого розвитку у позакласній роботі з учнями" (методичний посібник), авт. кол. за загал. ред. Пометун О. І (лист ІІТЗО від 28.01.2014 №14.1/12-Г-62). **8 клас:** • "Уроки для сталого розвитку" (НМК: навчальна програма, методичний посібник для вчителя). Пометун О., Сущенко І., Пилипчатіна Л. та інші. (лист ІІТЗО від 14.01.2014 №14.1/12-Г-64). • "Уроки для сталого розвитку" (навчальний посібник). Пометун О., Пилипчатіна Л., Сєрова Г., Сущенко І., Панченков А. (лист ІІТЗО від 28.01.2014 №14.1/12-Г-64). **9(10) клас:** • Навчальний комплекс елективного курсу "Уроки для сталого розвитку". Карамушка В. та інші. (лист ІІТЗО від 14.01.2014 №14.1/12-Г-63).				
2.	Включення освіти для сталого розвитку у зміст всієї навчальної програми	*Мови* • На уроках розвитку мовлення обговорення різних аспектів конкретних екологічних проблем; • Навчання складанню звітів і веденню протоколів під час зустрічей екоклубів, конференцій тощо;	2018-2022	Керівники закладів освіти	Освітня субвенція	В межах фонду оплати праці

		• навчання писання листів екологічного спрямування: політикам, до органів освіти, рад, громадських лідерів, редакторів газет, ділових людей, промисловців і т.д. *Математика* • проектування та проведення обстежень; • порівняння результатів і представлення їх у вигляді графіків; • проведення математичних обчислень; • управління фінансами. *Соціальні науки* • читання/складання карт школи і місцевості, на яких за допомогою умовних позначок виділити важливі об'єкти; • розуміння того, як люди взаємодіють з довкіллям; • використання фотографій, документів, усних свідчень та інших джерел інформації для того, щоб дізнатися, як змінилися спосіб та уклад життя певних місцевостей протягом багатьох років. *Природничі науки* • проведення спостережень і збору даних про екологічні проблеми регіону; • вивчення середовища проживання і адаптації рослин і тварин, що живуть у них; • дослідження різних матеріалів і способів їх використання; • дослідження використання енергії, втрат та збереження ресурсів. *Інформатика* • використання електронних таблиць для організації та представлення результатів досліджень;				

		• використання програмного забезпечення для підготовки презентацій конкретних проектів. *Техніки* • проектування і будівництво систем розділення відходів на основі різних властивостей різних фракцій відходів; • проектування і виготовлення систем компостування відходів. *Мистецтво і дизайн* • виготовлення малюнків, фресок та скульптур, щоб прикрасити школу • виготовлення плакатів, листівок, наклейок та значків для підтримки кампанії; організація мистецьких фестивалів і виставок, що відзначають прогрес навчального закладу у становленні школи сталого розвитку.								
3.	Демократи-зація шкільного середовища	1.Приведення статутних документів закладів освіти у відповідність до Закону України «Про освіту» та на основі принципів демократії і поваги до прав людини;	2018-2020	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету 15000	5000	5000	5000	5000	-
		2.Створення дієвого шкільного самоврядування: -проведення тренінгів для батьків, вчителів, учнів; -передбачити у шкільних документах процедури, які гарантують участь усіх учасників шкільного процесу в прийнятті рішень загальношкільної ваги; -створення учнівських організацій та груп за інтересами.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	6000	6000	6000	3000	3000
		Створення шкільного медіасередовища (сайт, газета, інформаційні зони)	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	30000	5000	5000	5000	5000

		3.Створення архітектурної доступності до закладів освіти дітям з вадами фізичного розвитку (пандуси) в ЗДО, ЗЗСО громади	2018-2022	Відділ освіти міської ради, керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	200000	200000	200000	200000	200000
		Забезпечення права на приватність шляхом забезпечення ізольованості шкільних туалетних кабінок	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	20000	20000	20000	20000	20000
		Розроблення спеціальних документів та процедур, які стосуються вирішення та попередження конфліктів, протидії дискримінації та цькуванню (булінгу, моббінгу), в тому числі правила дисципліни. Організація шкільної системи медіації. Проходження тематичного навчання педагогів. Участь у спеціальних тренігових програмах.	2018-2022	Керівники закладів освіти, методичний кабінет відділу освіти	Кошти місцевого бюджету	5000	5000	5000	5000	5000
4.	Упровадження освіти з демократичного громадянства та прав людини (ОДГ/ОПЛ).	Викладання тем ОДГ/ОПЛ як в рамках окремого предмету інваріантної складової навчального плану, так і окремих варіативних курсів із застосуванням принципу наступності. Розробка педагогами авторських (модифікованих) програм.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Освітня субвенція	В межах фонду оплати праці.				
5.	Формування у школярів відповідального ставлення до власного здоров'я	Впровадження програми «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя».	2018-2022	Методичний кабінет відділу освіти, керівники закладів освіти.	Кошти місцевого бюджету	2800	2800	2800	2800	2800
		Закупівля аптечок першої медичної допомоги та тонометрів в ЗДО, ЗЗСО, ЗПО	2018	Керівники шкіл	Кошти місцевого бюджету	31000	-	-	-	-

		Закупівля спортивного інвентаря для проведення фізкультперерв та гуртків.	2018-2022	Керівники шкіл	Кошти місцевого бюджету	10000	10000	10000	10000	10000
6.	Розробка та впровадження навчально-методичного забезпечення освіти для сталого розвитку	Підготовка методичних посібників;	2018-2022	Керівники закладів освіти, методичний кабінет відділу освіти	Кошти місцевого бюджету	2000	2000	2000	2000	2000
		Організація обміну досвідом педагогів щодо впровадження ОСР між навчальними закладами.	2018-2022	Керівники закладів освіти, методичний кабінет відділу освіти		-	-	-	-	-
7.	Забезпечення системи підготовки педагогічних кадрів з екології та сталого розвитку	Проведення семінарів, тренінгів, практикумів. Участь у Всеукраїнських та регіональних просвітницьких заходах.	2018	Керівники закладів освіти, методичний кабінет відділу освіти	Кошти місцевого бюджету	3000	3000	3000	3000	3000
8.	Раціональне використання природних ресурсів.	Проведення енергетичної експертизи споживання енергії та води в межах навчального закладу з метою їх раціонального використання	2018-2022	Керівники закладів освіти		-	-	-	-	-
		Проведення енергозберігаючих заходів: -контроль споживання шкільних електроприладів з метою їх економії; -дотримання правил експлуатації електро- та тепло приладів; -дотримання оптимального температурного режиму в навчальних закладах;	2018-2022	Відділ освіти, керівники заколів освіти		-	-	-	-	-
		Закупівля та заміна освітлювальних приладів на енергозберігаючі.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	80000	80000	80000	80000	80000

		Придбання та встановлення твердопаливних котлів в Баранівській ЗОШ І-ІІ ст., Йосипівському ДНЗ	2018	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	50000	50000	50000	50000	50000
		Утеплення приміщень навчальних закладів	2018-2022	Відділ освіти, керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
		Встановлення температурних датчиків на батареї опалення.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	5000	5000	5000	5000	5000
		Збереження водних ресурсів: -перевірка кранів та інших зливних пристроїв з метою усунення несправностей; - зменшення кількості використання хімічних мийних речовин та збільшення використання екологічних.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	5000	5000	5000	5000	5000
		Періодичне дослідження проб питної води у весняно-осінній період.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	2000	2000	2000	2000	2000
		Закупівля та обслуговування систем фільтрування води.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	145000	145000	145000	145000	145000
		Ремонт системи водопостачання та водовідведення ОНЗ «Баранівська гімназія», Кашперівській ЗОШ І-ІІІ ст.., Глибочанській ЗОШ І-ІІ ст., Полянківському ДНЗ	2018	Директор ОНЗ	Кошти місцевого бюджету	105000	-	-	-	-
		Проведення освітніх заходів: - тренінгів з учнями, вчителями, батьками. - виховних годин, засідань за круглим столом з метою навчання родин вести домогосподарство раціонально, безпечно для них та навколишнього середовища, при цьому заощаджуючи сімейний бюджет.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	3000	3000	3000	4000	5000
9.	Зменшення відходів (сміття)	Закупівля сміттєвих баків з метою сортування сміття в закладах освіти;	2018-2020	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	15000	15000	10000	-	-

		Вторинне використання паперу;	2018-2022	Керівники закладів освіти		-	-	-	-	-
		Компостування органічних та харчових відходів;	2018-2022	Керівники закладів освіти		-	-	-	-	-
		Організація пунктів приймання шкідливих і небезпечних відходів (пластик, батарейки)	2018-2022	Відділ освіти, керівники закладів освіти		-	-	-	-	-
		Просвітницькі заходи для жителів громади	2018-2022	заклади освіти, старости сіл та селищ громади.	Кошти місцевого бюджету	5000	5000	6000	6000	7000
10.	Стале домогосподарство	Проведення навчання та рекламних акцій для старост і представників домогосподарств.	2018-2022	Методичний кабінет відділу освіти; заклади освіти, старости сіл та селищ громади.	Кошти місцевого бюджету	6000	7000	8000	8000	9000
11.	Підтримка та організація шкільних/ класних проектів і конкурсів екологічного напряму.	Участь у Всеукраїнських, регіональних та місцевих конкурсах екологічного напряму. Написання грандових проектів екологічного напряму.	2018-2022	Керівники закладів освіти	Кошти місцевого бюджету	2000	3000	4000	4000	5000
12.	Конкурс «Заклад освіти сталого розвитку»	Розробка Положення про конкурс, проведення конкурсу, визначення та нагородження переможців. Поширення досвіду переможців.	2022	Відділ освіти	Кошти місцевого бюджету	-	-	-	-	15000

VI. Фінансування видатків, звітність, відповідальність та контроль за використанням коштів обласного бюджету

1. Фінансування видатків здійснюється шляхом освоєння освітньої субвенції та коштів місцевого бюджету.

2. Операції, пов'язані з використанням коштів місцевого бюджету, здійснюються в установленому законодавством порядку.

3. Відділ освіти Баранівської міської ради фінансову та бюджетну звітність подає у встановленому законодавством порядку.

VII. Ресурсне забезпечення Програми

Обсяг коштів, які пропонується залучити до виконання Програми	Всього витрат на виконання Програми, тис. грн.
1	2
Обсяг ресурсів (всього):	У межах фінансових можливостей
Місцевий бюджет	**___тис.грн.**

VIII. Очікувані результати

Реалізація Програми сприятиме:

- опануванню навичками сталого розвитку здобувачами освіти;
- покращенню рівня освіченості школярів щодо збереження природних ресурсів та охорони довкілля;
- дотриманню учасниками освітнього процесу принципів екологічної безпеки, що сприятиме розвитку органічного простору громади;
- набуттю життєвих компетенцій жителями громади з метою вирішення екологічних, соціальних, економічних проблем на користь сталості;
- збереженню та розумній економії енерго- та теплоресурсів, що дозволить зменшити витрати на утримання кожного освітнього закладу громади.

IX. Система управління та контроль за ходом виконання Програми

Координацію і контроль за виконанням Програми здійснює постійна комісія з питань освіти, культури, охорони здоров’я, фізкультури, спорту та соціального захисту населення.

Безпосередній контроль за виконанням Програми здійснює відділ освіти Баранівської міської ради.

Контроль за дотриманням бюджетного законодавства здійснюється в установленому законодавством порядку.